

A BÜNTETŐ ÜGYEK ELHÚZÓDÁSÁNAK OKAI

NAGY ANITA*

Napjainkban a bűnüldöző hatóságoknak új kihívásokkal kell szembenézniük, hiszen új bűncselekményformák jelentek meg a gazdasági globalizáció kísérő jelenségeként, illetve egyre nagyobb problémát jelent a szervezett bűnözés elharapódzása. Bárd Károly ezt azzal indokolja, hogy: „a századfordulón a büntetőjogban, a büntetéstanban struktúraváltás következett be: a tett-büntetőjogot felváltotta a tettes személyiségére orientáló büntetőjog, és a tényállás elemei közé szubjektív elemek is beiktatásra kerültek. Így az elkövetett bűncselekmény körülményeinek felderítése mellett a tettes személyiségének szakértő bevonásával történő alapos vizsgálata is szükségessé vált. Emiatt a büntetőeljárás hosszabb és bonyolultabb lett.”¹

A bíróságokon egymásra tornyosulnak az ügyek, így azok képtelenek a törvényes határidőket tartani. Egy-egy bonyolultabb büntetőügy több évig is elhúzódhat a nyomozás megindításától az ügyet érdemben lezáró jogerős bírósági határozat meghozataláig.²

Ezen probléma orvoslásának egyik járható útja a büntetőeljárás egyszerűsítése, gyorsítása, avagy hatékonyabbá tétele, melynek gondolata régóta foglalkoztatja a jogtudományt és a jogalkotást.³ A rendszer akkor hatékony, ha egyszerű, gyors, alapos, költségkímélő, továbbá az alkalmazott büntetőjogi

* DR. NAGY ANITA

egyetemi adjunktus

Miskolci Egyetem ÁJK, Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros

Bárd K.: A büntető hatalom megosztásának buktatói. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1987. 28. o.

² Tarr Á.: A büntetőeljárás egyszerűsítésének alkotmányjogi kérdései, különös tekintettel az úgynevezett külön eljárásokra. Collectio Juridica Universitatis Debreceniensis V 227. o.

³ Példaként említeném az 1921. évi XXIX. törvénycikket a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről és az 1930. évi XXXIV. törvénycikket a törvénykezés egyszerűsítéséről.

szankciónak pozitív megelőző hatása van a bűncselekmények számának alakulására.⁴

A büntetőeljárás gyorsítását számos dokumentum szorgalmazza, így az Európa Tanács már korábban idézett R (87) 18. számú Ajánlása a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről, az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. és 6. cikke, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14.3. §-ában foglalt követelmények, amelyekkel már korábban, a megelőző fejezetekben foglalkoztunk.

Ezen dokumentumokban az egyszerűsítés szerepel, ugyanakkor a büntetőeljárás egyszerűsítése és ésszerűsítése nem azonos fogalmak. A büntetőeljárás hosszú történelmi fejlődés eredményeként, mind összetettebbé és különféle jogi garanciákban gazdagabbá vált. Jogtörténeti gyökerekre visszavezethető, hogy a Cope Penale óta eltelt időszakban, az Európában kialakított büntető eljárásjogi modell „mesterségesen bonyolítottá” vált. Ennek oka, hogy az igazság felderítését és az igazságos döntést gyakran az egyszerűsítés ellen ható intézmények létrehozásával vagy fenntartásával érték el.

Összegzésképpen kijelenthetjük, hogy akár a hatályos, akár a korábbi büntetőeljárás törvényeket vizsgáljuk, a törvényi szabályozás célja a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése, amely hatékonyságának képlete igen összetett.

A büntető igazságszolgáltatás végső soron akkor hatékony, ha funkcióját maradéktalanul betölti, vagyis ha minden bűncselekményre fény derül, ha minden bűnöst felelősségre vonnak, de senkit nem ítélnék el ártatlanul vagy a törvény tilalma ellenére, ha a felelősségre vonás törvényes és igazságos, és a bíróságok a felelősség megállapítása során a humanizmust és a szigort, a differenciálást és az egységes törvénykezést juttatják érvényre.⁵

Ugyanezt a véleményt támasztja alá Farkas Ákos, aki szerint: „a büntető igazságszolgáltatás akkor racionális, ha hasznos, hatékony és egyben legitim is.”⁶

A magyar büntetőeljárásban az utóbbi évtizedekben bekövetkezett változások egyik markáns megjelenési formája a konszenzuális elemek erősödése. Ennek kapcsán egyre nagyobb tér nyílik az opportunitásnak, vagyis amikor a büntetőügyekben eljáró hatóságok a törvény által biztosított

⁴ Farkas Á.: A falra akasztott nádpálca avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai. Bp., 2002. 98. o.

⁵ Szabóné Nagy T.: A büntető igazságszolgáltatás hatékonysága. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1985. 109. o.

⁶ Farkas Á.: A büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai. Kandidátusi értekezés (kézirat), Miskolc, 1994., 142. o.

garanciák mellett bizonyos célszerűségi szempontokat figyelembe véve eltekinthetnek attól, hogy az állam büntető igényének érvényt szerezzenek.

Tanulmányomban arra vállalkoztam, hogy elsődlegesen a négy külön eljárás (bíróság elé állítás, lemondás a tárgyalásról, eljárás távollévő terhelttel szemben, tárgyalás mellőzése) problémáit vizsgálom, amelyek az eljárás gyorsításával kapcsolatosak, illetve áttekinteném a bírószági eljárásban előforduló egyéb elhúzódsi okokat, eljárásokat.

I. Az ügyek elhúzódsi okainak csoportosítása

Az egyetemi oktatói állásomat megelőzőleg a Miskolci Városi Bírószágon voltam büntető ügyszakos bíró, s ez időből számos olyan élményem maradt meg a gyakorlatból, amit mostani fejezetben fel szeretnék használni, figyelemmel az időközben bekövetkezett jogszabályváltozásokra.

A bírák idejének jelentős részét foglalja le az adminisztratív munka, amelynek jó részét a jövőben igazságügyi ügyintézői diplomával rendelkező tisztviselők is el tudnák látni véleményem szerint.⁷

Ezen „kedvelt” adminisztratív munka közé tartozik a havi statisztikai adatszolgáltatás, amely már lényegesen egyszerűbb, hiszen számítógépen minden adatot tárolnak.

Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy az *ügyek elhúzódsának okai* elnapolt és elhalasztott ügyekben⁸ az alábbiak lehetnek:

1. a vádlott meg nem jelenése és a vádlott elővezetésének nem teljesítése,
2. a tanúk meg nem jelenése,
3. a tanú elővezetésének nem teljesítése,
4. szakértői vélemény késedelme,
5. a megkeresés eredménytelensége és a tárgyaláson felmerült új bizonyítási indítvány,
6. az ügyész meg nem jelenése,
7. az idézés szabályszerűtlensége,
8. védő meg nem jelenése,

⁷ A Miskolcon 2006-ban tartott EU Project konferencián az EU országokból érkezők (finn, olasz, svéd stb.) érdeklődést mutattak, hogy Magyarországon képezünk olyan tisztviselőket, jegyzőket főiskolai oktatás keretében, akik alkalmasak arra, hogy önállóan, jelenleg bírói feladatként megjelenő tevékenységet lássanak el.

⁸ A tárgyalás időbeli folytonosságára tekintettel a Be. 287. §-a szerint, amennyiben a bírószág a tárgyalást megkezdte, úgy „bizonyítás kiegészítése céljából (a közvetítői eljárás eredményes befejezése érdekében; 2006. évi LI. tv. 285. §-val megállapított szöveg), vagy más fontos okból – a tárgyalást elnapolhatja.”

9. a bíróság működésében felmerülő objektív ok,

10. egyéb elhúzóási okok.

A továbbiakban részletesen szeretném bemutatni az egyes okok előfordulásával kapcsolatos problémákat (ahol lehet, példákkal teszem szemléletesebbé az értelmezést).

1. A vádlott meg nem jelenése, elővezetés nem teljesítése

A vádlott meg nem jelenése mind az elhalasztott, mind pedig az elnapolt ügyekben eredményezheti az eljárás elhúzását és tulajdonképpen ez az ok fordul elő leginkább a bírósági gyakorlatban, mivel a vádlott távollétében a tárgyalás (a Be.-ben meghatározott kivételektől eltekintve⁹) nem tartható meg.

Amennyiben a vádlott a szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg, és ezt előzetesen, mielőtt az akadály tudomására jut, haladéktalanul, vagy ha már nem lehetséges, az akadály megszűnése után nyomban, alapos okkal nem igazolja, elővezetése (illetőleg rendőri útbaindítás) rendelhető el.¹⁰ (6. melléklet) Az elővezetés természetesen csak akkor alkalmazható, ha az idézés szabályszerű volt és ennek ellenére nem jelent meg a vádlott, azaz a lakcím ismert volt, ez pedig a bíróságra visszaérkező tértivevényből derül ki pontosan. (A bíróság sokszor költségkímélés okából, illetőleg az ügy jellege miatt rendőri útbaindítást is elrendelhet elővezetés helyett.)

Példaként vegyük azt az esetet, amikor a vádlottat 100-200 km-ről kell elővezetni egy csekély súlyú ügyben. Ekkor elegendő első alkalommal (legalábbis volt bíróként ezt az elvet követtem) csak rendőri *útbaindítás* elrendelése, és ezt követően ha az enyhébb súlyú intézkedés nem járt eredménnyel – lehet az elővezető parancsot kiadni.

Jellemző lehet emellett egy csekély súlyú ügyben még az is – főleg ha a vádlott büntetlen előéletű –, hogy a bíróság a tárgyalásra csak azzal a *figyelmeztetéssel* idézi, hogy amennyiben a következő tárgyalásra mégsem jönne el, akkor a bíróság vele szemben elővezetést fog alkalmazni, amelynek költségeit neki kell viselnie. Előfordul, hogy a vádlottat még ilyen szankciók mellett sem lehet a

⁹ Be. 281. § (4): A tárgyalás a vádlott távollétében megtartható, ha az eljárás tárgya a vádlott kényszergyógykezelésének elrendelése, és az állapota miatt a tárgyaláson nem jelenhet meg, illetőleg a jogainak gyakorlására képtelen. Ha az eljárás több vádlott ellen folyik, a vádlott távollétében is megtartható a tárgyalásnak az a része, amely őt nem érinti, ekkor a meg nem jelent vádlott védőjének távollétében a tárgyalásnak ez a része akkor is megtartható, ha a védelem kötelező.

¹⁰ Be. 69. § (1) bekezdés a) pont

bíróság elé állítani. Ekkor van lehetőség arra, hogy a bíróság a vádlott előzetes letartóztatását rendelje el.¹¹

Természetesen teljesen más a bíróság eljárása akkor, ha a vádlott ismeretlen helyen tartózkodik, hiszen ilyenkor a bíróságnak a lakcíme felkutatása felől kell intézkedni. Ez a gyakorlatban úgy történik, hogy a bíró elrendeli a vádlott lakcímének figyelését, illetőleg:

időközönként lakcím címközlőt kér,

a polgármesteri hivatal felé megkereséssel él (ez elsősorban kisebb településeken vezet eredményre),

megkeresi az IMR Büntetés Végrehajtási Parancsnokságát azzal, hogy a vádlott jelenleg esetleg nem tartózkodik-e valamely büntetés-végrehajtási intézetben,

él az ún. „nyílt rendőri információval” a vádlott lakóhelyének megállapítása végett.

A Be. 281. § (7) bekezdése¹² szerint, amennyiben a vádlottat a kitűzött új tárgyalási határra azért nem lehet elővezetni, mert a lakóhelyéről ismeretlen helyre távozott (azaz a kézbesített idézés nem „nem kereste” jelzéssel, hanem azzal érkezett vissza a bírósághoz, hogy „ismeretlen helyre költözött”), illetőleg ha az újabb tárgyalási határrapig az elfogatóparancs alapján a vádlottat nem sikerült a bíróság elé állítani, akkor a bíróság megállapítja, hogy a vádlott ismeretlen helyen tartózkodik és ezt követően a Be. XXV. Fejezetében alkalmazott „Eljárás a távollévő terhelttel szembeni” eljárás szerint járhat el.¹³ A Be. tehát nem rendelkezik kifejezetten az elfogatóparancs kibocsátása előtt az ún. lakcímnyomozásról (a vádlott felkutatására tett intézkedésekről), azonban a gyakorlat (legalábbis a miskolci városi bírósági) azt mutatja, hogy ilyen esetekben a bírók többsége – az elfogatóparancs kibocsátása előtt – megteszi ezeket a szükséges intézkedéseket, hiszen teljesen értelmetlen lenne például akkor elfogatóparancsot kibocsátani, ha a vádlott más ügyben jogerős szabadságvesztését tölti. Ez az információ viszont csak az IMBVOP által kért tájékoztatásból kapható meg.

Tételezzük fel, hogy egy ügyben tíz vádlott szerepel. Ekkor nagyon valószínű, hogy a vádlottak a tárgyalások során nem mindig egyformán jelennek meg. Így például, ha a bíróság az érintett tárgyalási napra tíz vádlott mellé öt tanút is idéz, és nem valamennyi vádlott jön el, akkor a bíróságnak sajnálatos

¹¹ Be. 129. § (2) bekezdés b) pont

¹² A fenti jogszabályhelyet a 2002. évi I. törvény 170. §-ának (2) bekezdése iktatta be. Ezen bekezdés a 2006. évi LI. törvény 130. §-ának (2) bekezdésével megállapított, 2006. július 1. napjával hatályba lépett szöveg.

¹³ Ezt tartalmazza a Be. 281. § (5) bekezdése

módon addig kell az eljárást „elhúznia”, míg valamennyi vádlottra vonatkozólag a tanúkat feltételezve, hogy a tanú valóban érintett mindegyik vádlott tekintetében meg tudja hallgatni, hiszen a Be. szerint: „szükség esetén a bíróság a már kihallgatott tanú, illetőleg szakértő megidézését és a vádlott jelenlétében való ismételt kihallgatását, illetőleg meghallgatását rendelheti el...”¹⁴

A szükségességet pedig több minden megalapozhatja. Így álláspontom szerint pusztán az a tény is, hogy a vádlott az ügy lényegét érintő érdemi kérdést kíván feltenni a tanúnak, ami miatt szükséges lesz a tanú ismételt megidézése, illetőleg eltérő vallomások alapján a vádlott és tanú szembesítése, amely szintén feltételezi mindkettő (vádlott, tanú) együttes jelenlétét a tárgyaláson. Ebből következőleg előfordulhat olyan eset, amikor a tanúnak esetleg kétszer, háromszor, illetőleg többször kell tárgyalásra mennie.

Külön problémát vethet fel az úgynevezett „részbefejezések” kérdése, azaz ahol tíz vádlottból csupán öt tekintetében sikerült ítéletet hozni, mivel a többi vádlott esetleg ismeretlen helyen tartózkodik és felkutatásuk nem járt eredménnyel. Ezekben az esetekben is az a sajnálatos helyzet áll elő, hogy a tanúnak nemcsak a már befejezett vádlottak ügyében kellett tárgyalásra járnia, hanem a jövőt illetően amennyiben a vádlottak „előkerülnek” újabb tárgyalási hatánapokra számíthatnak a tanúk.

Mindent összefoglalva a vádlotti meg nem jelenés az elhalasztott ügyekben is probléma, de még inkább gondot jelent az elnapolt ügyekben, ahol a bíróság már eljutott egy bizonyítási pontig, s a vádlott(ak) hibájából nem tudja ezt tovább folytatni.

2. A tanúk meg nem jelenése

A tanúk meg nem jelenése elnapolt ügyekben különösen akkor kellemetlen, ha egy nagyobb vádlott számú ügyről van szó, s a bíróságnak a tanú meg nem jelenése¹⁵ miatt kell elnapolnia a tárgyalást. Természetesen a Be. lehetőséget teremt a tanúval szemben is az idézéssel szembeni mulasztás következményeinek alkalmazására (elővezetés, rendbírság; ld. 7. melléklet).

El kell határozni azonban azt az esetet, amikor a tanú (és ugyanez vonatkozik a vádlottra is) önhibájából olyan állapotban jelenik meg, hogy nem hallgatható ki, illetőleg az eljárási kötelezettségeit nem képes teljesíteni, ekkor

¹⁴ Be. 281.§ (8) bekezdés

¹⁵ Be. 69. § (1) bekezdés b) pont

„a következő kihallgatásra, illetve eljárási kötelezettségeinek teljesítése érdekében a terhelt elővezetése rendelhető el, a tanú rendbírsággal sújtható”¹⁶

Az eljárás gyorsítását eredményezheti a Be. azon rendelkezése – amely kivételes esetekben ugyan de lehetőséget teremt arra, hogy a tárgyalást megelőzően is kihallgatható legyen a tanú:

„a tárgyalást megelőzően a tanú bíróság előtti kihallgatásának akkor van helye, ha

a) a tanú az életét közvetlenül veszélyeztető állapotban van,

b) megalapozottan feltehető, hogy a tanú a tárgyaláson nem jelenhet meg.

Ugyanúgy ahogy a vádlottnál, úgy a tanúnál is előfordulhat problémaként az, hogy a tanú idézése során a tértivevény akként érkezik vissza, hogy a tanú ismeretlen helyre költözött és a felkutatására tett intézkedések nem vezettek eredményre. Ekkor a bírósági gyakorlatban (miskolci városi bírósági gyakorlat) kialakult szabály szerint felolvashatja a bíróság a tanúnak a nyomozás során tett vallomását – mint okirati bizonyítékot – és ezzel a tárgyalás anyagává teheti azt, tehát megteremtheti annak lehetőségét, hogy a bizonyítási eljárás a tanú távolmaradása miatt ne rekedjék meg. (Erre vonatkozik a Be. 296. § (1) bekezdés a) pont I. fordulata.)

Előfordulhat az is, hogy az eljárás során az egyik tanú elhalálozik. Ekkor az eljárás ugyanaz, mint a fenti esetben, azaz a bíróság felolvasással teszi a tárgyalás, és így a bizonyítás anyagává a tanúvallomást.

3. A tanú elővezetésének nem teljesítése

A tanú elővezetésének nem teljesítése akkor fordulhat elő, ha már volt korábban tárgyalás, amelyen a tanú szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg, ezért a bíróság a Be. 69. § (2) bekezdése értelmében az elővezetését rendelte el, ezt azonban a rendőrség nem tudta foganatosítani. Ennek oka lehet egyrészt az, hogy a tanú nem tartózkodott az elővezetés időpontjában otthonában, illetőleg a bíróság által ismert címen, továbbá előfordulhat az is, hogy ismeretlen helyre költözött (illetve lehet egyéb, a rendőrség működése körében felmerülő ok).

Ilyenkor az egyik leglényegesebb kérdés a rendőri jelentés tartalma, azaz, az a tény, hogy miért nem tudták teljesíteni az elővezetést. Amennyiben azzal indokolják az intézkedés eredménytelenségét, hogy a tanú ismeretlen helyre költözött, akkor – hasonlóan a vádlott meg nem jelenésénél leírtaknál – a bíróság megpróbálja a lakcímét felkutatni (lakcímközlő, IMBVOP stb.), s

¹⁶ Be. 69. § (2) bekezdés

¹⁷ Be. 87. §

amennyiben ez is eredménytelen lesz, úgy kerülhet sor a tanú nyomozás során tett vallomásának a tárgyaláson történő felolvasására.

Azonban ismételten meg kell jegyezni, hogy a bíróságnak nagyon körültekintően kell eljárnia a tanúk lakóhelyének felkutatása iránt, hiszen elsősorban a tanúk tárgyaláson előadott tanúvallomásait kell értékelni, így a fent leírt esetek csak elenyésző számban fordulhatnak elő a gyakorlatban.

4. A szakértői vélemény késedelme

Általános probléma a késedelmi okoknál, hogy a bíróságra a szakértői vélemény késedelmesen érkezik meg, és ezért kénytelen a bíróság újabb határnapot tűzni. A bírák igyekeznek a szakértői vélemény elkészítéséhez elegendő időt biztosítani a szakértők részére, azonban a szakértők nagyfokú leterheltségére tekintettel az eljárási határidőket így sem tudják tartani, így a részükre megküldött ügyirat nem érkezik vissza a bíróságra, ami azt eredményezi, hogy az adott határnapon a bíróság nem tud „akta hiányában” tárgyalni.

A Be. a szakértőkkel szemben is alkalmazza az idézéssel szembeni mulasztás következményeit: „a védő és a szakértő rendbírósággal sújtható,, amellyel a bíróság azonban a szakértők leterheltségére figyelemmel, ritkán él.

5. Megkeresés eredménytelensége, és a tárgyaláson felmerült új bizonyítási indítvány

Ezen elhúzóási okot nézzük meg egy példán keresztül. Magánlaksértés miatt folyik eljárás XY vádlott ellen, ahol a vádlott ügydöntő bizonyítékként kér beszereztetni a bírósággal egy telefonbeszélgetési listát. A bíróság erre tekintettel a tárgyalást elnapolja – figyelemmel az új bizonyítási indítványra – és megkereséssel él a telefontársaság felé a telefonlista beszerzése végett. A telefontársaság esetlegesen az időmúlásra tekintettel a kért adatokat nem tudja teljesíteni, így a bíróság az ügyben a megkeresés eredménytelenségére tekintettel – feleslegesen tűzött újabb tárgyalást, az ügy nem jutott előbbre.

Az életben új bizonyítási indítvány természetesen számtalan más formában is előfordulhat, pl.:

újabb tanúk meghallgatása,

tárgyi bizonyítási eszközök beszerzése,

amelyet mind az ügyész, mind a vádlott, mind a védő indítványozhat.

Természetesen ezeket a bizonyítási indítványokat a bíróság nem köteles elfogadni: Amennyiben a bíróság a bizonyítási indítványt elutasítja, úgy ellene

külön fellebbezésnek nincs helye, azt az ügydöntő határozattal szemben bejelentett fellebbezésben lehet sérelmezni.¹⁸

6. Az ügyész meg nem jelenése

A Be. 241. § (1) bekezdése meghatározza azokat az eseteket, amikor az ügyész részvétele kötelező. Ezekben az esetekben az ügyész jelenléte nélkül a tárgyalás nem tartható meg, így ha az ügyész távol marad, akkor a bíróság a Be. 69. § (6) bekezdése alapján erről a bíróság a felettes ügyészt tájékoztatja.

Az ügyész távolmaradása ritkán fordul elő – véleményem szerint akkor is inkább adminisztrációs hiba folytán – hiszen az ügyészségnek is érdeke, hogy az ügyek mihamarabb befejezést nyerjenek.

A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet 19. §-a a tárgyalási jegyzéknél kifejezetten nem említi feltüntetni az ügyészségi ügyszámon túlmenőleg azt a bizonyos „Ü” betűt, amelyből az ügyészség egyértelműen következtetni tud arra, hogy az ügy „ügyészes”, mégis a gyakorlat kimunkálta ezt, azaz minden „ügyészes” ügynél az ügyszám mellett szerepel a nagy Ü betű, így az adminisztrációs hibát is a legcsekélyebb számra lehet szorítani, így az ügyész meg nem jelenése miatt ritkán marad el tárgyalás.

7. Idézés szabályszerűtlensége

Nem szabályos az idézés többek között egyrészt akkor, ha nem az arra jogosult vette át az idézést. A Be. 70. § (3) bekezdése szerint: *„a kézbesítés szabályszerű, ha a hivatalos iratot a címzett, vagy helyette a külön jogszabály szerint átvételre jogosult más személy átvette. A hivatalos iratot szabályszerűen kézbesítettnek kell tekinteni, ha az irat átvételét, illetőleg kézbesítési bizonyítvány (tértivevény) aláírását megtagadják.*

A kézbesítés történhet

személyesen,

posta útján,¹⁹

hirdetményi úton,

a bíróság, az ügyész illetőleg nyomozó hatóság kézbesítője útján,

nemzetközi jogsegély keretében,²⁰

¹⁸ Be. 285. § (3) bekezdés

¹⁹ Ld. 79/2004. (IV. 19.) Korm. rendelet

²⁰ Ld. 1996. évi XXXVIII. törvény 61. § (2) bekezdés 63. §-át, a 80. § (3) bekezdését, valamint a 8001/2001. (IK. 4.) IM tájékoztatót, továbbá a 2003. évi CXXX. törvény 49. §-át, amely a 2005. évi CXVI. törvény 4. § (2) bekezdése szerint 2005. november 23-án lépett hatályba.

a címzett az iratot a küldőnél is átveheti, ha a sértettnek vagy egyéb érdekeltnek kézbesítési megbízottja van, a részükre szóló iratot idézés kivételével a megbízottnak kell kézbesíteni.²¹

Ezzel párhuzamosan kell szólnunk a vádirat közléséről. A korábbi 1973. évi I. büntető eljárási törvény a vádirat kézbesítését illetően akként rendelkezett, hogy: „A vádlottnak az idézést a vádirattal együtt legalább nyolc nappal, egyébként legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni” (181. § (1) bekezdés)

A jelenlegi szabályozás nem ezt tartalmazza, hanem azt, hogy az ügy iratainak a bírósághoz érkezését követően hatvan napon belül²² a bíróság megvizsgálja, van-e helye tárgyalás előkészítése során a bíróságra háruló feladatnak (áttétel, egyesítés stb.), s ezen határidő leteltét követően a „tanács elnöke a vádiratot haladéktalanul megküldi a védőnek, a vádlottat és a védőt felhívja, hogy tizenöt napon belül jelölje meg bizonyítási eszközeit” (Be. 263. § (1)-(2))

Ezen rendelkezés szintén az eljárás elhúzódásának megakadályozását szolgálja azzal, hogy gyakorlatilag nem fordulhat olyan elő, hogy a bíróságnak azért kelljen napolnia, mert az érintettek nem kapták meg időben a vádiratot, amelyre korábban a nyolc napos határidőre tekintettel volt példa.

8. A védő meg nem jelenése

Büntetőeljárási törvényünk ahogy az ügyésznél, úgy a védő tekintetében is meghatározza azon okokat, amikor kötelező a védő részvétele az eljárásban. (Be. 242. § (1) és 46. §) Amennyiben a védő meg szabályszerű idézésre, akkor – hasonlóan a szakértőhöz – rendbírsággal sújtható.²³

Más kérdés, hogy a gyakorlatban a tárgyalásról késő védőt a bíró megrendbírságot, de ugyanakkor igazolási kérelem folytán ezen büntetés elengedésre is kerülhet.

Az eljárás elhúzódása kapcsán nagyobb problémát jelenthet az, ha a védő meg nem jelenik meg a tárgyaláson és a vádlott ragaszkodik a védője jelenlétéhez, még akkor is, ha az ügy megvédőköteles. Ebben az esetben a Be. 281. § (3) bekezdése szerint a tárgyalás elnapolására, elhalasztására kerül sor, hiszen a vádlottnak alanyi joga, hogy a védőjéhez ragaszkodjék, hiszen a Be. csak lehetőséget teremt arra vonatkozólag, hogy: „ha a megidézett védő meg

²¹ Be. 70. § (1)-(3) bekezdések

²² A 2006. évi LI. törvény 119. § (1) bekezdésével megállapított szöveg, amely 2006. július 1-jével hatályos.

²³ Be. 69. § (1) bekezdés c) pont

jelent meg, helyette a vádlott más védőt hatalmazhat meg. (Be. 281. § (3) bekezdés)

Ez azonban – ahogy a törvény szövegéből is kitűnik – csak lehetősége a vádlottnak, nem pedig kötelessége. Amennyiben a vádlott elfogadná az új védőválasztás lehetőségét, akkor is előfordulhat a tárgyalás elhúzódása, hiszen az *„új védőnek megfelelő időt kell biztosítani ahhoz, hogy védelmére felkészüljön. Ha ez nyomban nem lehetséges, a tárgyalást a meg nem jelent védő költségére el kell halasztani.”* (Be. 281. § (3) bekezdés.)

9. A bíróság működése körében felmerülő ok

A leggyakoribb bíróság működése körében felmerülő ok, amikor az eljáró bíró beteg lesz, s az ügy elnapolásra vagy elhalasztásra kerül ezen ok folytán.

Ide tartozik még azonban:

- 9.1. A kitűzési késedelem,
- 9.2. Az ésszerűtlen egyesítések esete, és
- 9.3. A tárgyalás időbeli folytonosságával kapcsolatos probléma.

9.1. Kitűzési késedelem

A Be. 278. §. (1) bekezdése szerint: *„a tanács elnöke a vádirat közlése után megállapítja a tárgyalás határnapját, gondoskodik a tárgyalás megtartásának előkészítéséről, az idézésekről és értesítésekről.*

(3) bekezdés: *„a tárgyalás határnapját az ügyek érkezési sorrendjének figyelembevételével és a soronkívüliségre vonatkozó rendelkezések szem előtt tartásával a lehető legközelebbi napra úgy kell kitűzni, hogy a bíróság az ügyet lehetőleg elnapolás nélkül, ésszerű határidőn belül be tudja fejezni.”*²⁴

Amennyiben a kitűzési késedelmeknél a statisztikai adatokat vizsgáljuk (a Miskolci Városi Bíróságon bíróként 1999-ben a kitűzési késedelmeket vizsgáltam), akkor az alábbiakat figyelhetjük meg: a kitűzési késedelem az egy éven túli ügyeknél 27%, a hat és tizenkettő hónap közötti ügyeknél 25%, a négy és hat hónapon túli ügyeknél 18%, míg a három hónapon túli ügyeknél 30% volt.

Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a régebbi ügyeket is igyekeznek a bírók feldolgozni, kitűzni – de nyilván ezeknek a befejezése nem könnyű dolog – és körülbelül ugyanolyan mértékben kell figyelni az újonnan beérkezett ügyekre is, hiszen, ha például „foglyos”, azaz előzetes

²⁴ A 2006. évi LI. törvény 128. §-ának (1) bekezdésével megállapított szöveg. A rendelkezés 2006. július 1. napján lépett hatályba.

letartóztatásban lévő vádlott ügyéről van szó, akkor hiába 3 hónapon belül érkezett az ügy, soronkívüliséget élvez.

Nagyobb probléma kitűzéseknél – amelyet saját példámon is átéltem –, hogy nincs elegendő idő az akta tüzetesebb átnézésére, s így elmaradhat egy-egy fontosabb tanú megidézése. Ez egyrészt köszönhető annak, hogy az ügyek egyre inkább elnehezednek, bonyolultabbá válnak, s különösen jellemző ez a gazdasági bűncselekményekre.

9.2. Ésszerűtlen egyesítések

A tárgyalás előkészítése során a Be. 265. § (1) bekezdése²⁵ szerint: *„A bíróság hivatalból vagy indítványra határoz az ügyek egyesítéséről vagy elkülönítéséről.*

Jellemzően a gyakorlatban ez ugyanazon vádlott több bűncselekményének egy eljárásban történő tárgyalását jelenti. Ez addig nem okoz nagy gondot, míg csak egy vádlottról van szó, azonban ha olyan ügyek kerülnek egyesítésre, amelyek három-négy vádlottat több vádpont tekintetében is érintenek, a büntetőeljárás bonyolultabbá válásához, s egyben az eljárás elhúzódásához is vezethet, hiszen az áttekinthetetlen ügyeket sokkal nehezebb az adott bírónak tárgyalnia, mint sok apróbb egyszerű ügyet.

9.3. A tárgyalás időbeli folytonossága

A Be 287. § (3) bekezdése szerint: *„a tárgyalást hat hónapon belül ismételts nélkül lehet folytatni, ha a tanács összetételében nem történt változás, egyébként a tárgyalást előről kell kezdeni.*

Így amennyiben a bíróság a következő hatánapig a hat hónapos határidőt túllépi, ez az eljárás jelentős elhúzódását okozhatja, hiszen ebben az esetben az egész eljárást előről kell kezdeni.

Természetesen számtalan olyan elhúzódási okot is lehetne még találni, amely közvetlenül nem jelenik meg a bírósági statisztikában, azonban most azokat a rendelkezéseket tekintsük át a Be.-ben és a BÜSZ-ben, amelyek kifejezetten az eljárás gyorsítását célozták meg, így: a kifogás intézményét, a soron kívüli eljárást és egyéb technikai segítséget.

Az eddig felsorolt okok csak részben fedik át az eljárás elhúzódásának problémakörét, számos más egyéb elhúzódási ok ismert, amit az előzőekkel

²⁵ A 2002. évi I. törvény 161. §-ának (1) bekezdése iktatta be, a második mondat szövegét a 2003. évi II. törvény 63. §-ának (1) bekezdése állapította meg.

ellentétben a bírósági statisztikában nem kerül kimutatásra. Tekintsünk át ezek közül egyenéhányat.

10. Egyéb elhúzódsi okok

10.1. BV intézetnek felróható hibák

Amennyiben a vádlott más ügyben jogerős szabadságvesztését tölti, vagy éppen más, vagy jelen ügyben van előzetes letartóztatásban, akkor a büntetés-végrehajtási intézetből történő előállítására van szükség (ilyenkor a tárgyalásra történő idézése is speciális). Az életben előfordulhat olyan helyzet, hogy a BV-ből egyszerre több vádlottat kell a bíróság elé állítani, s ehhez nincs megfelelő számú BV-ör, így a bíróság előtti előállításuk akadályba ütközik. Szerencsére ez a helyzet a gyakorlatban kivételesen fordulhat csak elő.

10.2. Elfogultsággal kapcsolatos ok

Példaként nézzünk meg egy magánvádas ügyet (ahol egyébként is könnyebben szabadulnak el az indulatok a feljelentő és a feljelentett között):

A feljelentett indulatait a bíróság felé próbálja meg vezetni azzal, hogy az illető bíróval szemben – holott előtte nem ismerte – elfogultsági kifogást jelent be.

Erre tekintettel a bíró kénytelen az ügyet elnapolni, figyelemmel a Be. 24. § (2) bekezdésére, mely szerint: „...a bíró a bejelentés elintézéséig az ügyben eljárhat, de az ügydöntő határozat meghozatalában nem vehet részt.

Az ügy addig „állni fog” (hiszen az eljárás maga folytatódhat, csak ügydöntő határozat nem hozható), amíg a kizárás a Be. 21. §-27. § alapján el nem intéződik, s így egy-két hónap múlva kerül vissza az irat az eljáró bíróhoz (feltéve, hogy az elfogultságot a bíróság nem állapította meg), aki ekkor hirdeti ki a határozatát.

10.3. Az eljárás elhúzódsát megakadályozó megoldások

10.3.1. Kifogás

A 2006. évi XIX. törvény 2. §-a iktatta be a „Kifogás az eljárás elhúzódsá miatt” jogintézményt a büntetőeljárás törvényünk 262/A-B. pontjába.

Az intézmény jogpolitikai indoka szorosan kapcsolódik témánkhoz, hiszen a 2006. évi XIX. törvény indoklásában ez áll: „a jogállami működés egyik legfontosabb eleme a jogbiztonság, amely magába foglalja azt is, hogy

mind a büntető-, mind a polgári ügyekben ésszerű időn belül szülessen döntés a bíróságokon.

A strassbourgi szervek következetes ítélkezési gyakorlata – mint ahogy arról korábban már szóltunk – kiemelt jelentőséget tulajdonít a jogviták ésszerű időn belül történő elbírálásának. Így a törvény indoklása különösen hangsúlyozza „*az ítélkezési gyakorlat fontos sajátosságát, azaz, hogy nem az adott ország igazságszolgáltatását az adott időszakban jellemző átlagos pertartamot, hanem a panaszos konkrét ügyének időigényét veszik figyelembe, ezen belül is vizsgálva a per egyes szakaszainak, eljárási fázisainak időtartamát, illetőleg azt, hogy a bíróság mindent megtett-e annak érdekében, hogy az eljárás folyamatosságát biztosítsa és a jogvita elbírálására minél előbb sor kerüljön.*”

Számos európai országban már ismertek azok az eljárások, amelyekben a felek az eljárás indokolatlan elhúzását kifogásolhatják. A magyar szabályozás kidolgozásánál a törvény a másfél éve létező és működő osztrák megoldást tartotta szem előtt. Ezt követően ezt vegyük górcső alá:

Kifogás előterjesztésére a vádlott, a védő és a magánfél jogosult. Kifogást mindig az „*ügyben eljáró bíróságnál, írásban lehet előterjeszteni*”, melynek eredménye a kifogás fajtájától függően:

a mulasztás tényének megállapítása,

a mulasztó bíróságnak az elmulasztott cselekmény elvégzésére vagy határozat hozatalára történő utasítás,

megfelelő intézkedés megválasztására történő utasítás.²⁶

A kifogás előterjesztésének eseteiről a Be. 262/A. (2) bekezdése rendelkezik. Eszerint a kifogás akkor terjeszthető elő, ha

- a) a törvény a bíróság részére az eljárási cselekmény elvégzésére vagy valamely határozat meghozatalára határidőt állapított meg, azonban az eredménytelenül eltelt,
- b) a bíróság az ügyész, az eljárásban részt vevő személy, a megkeresett szerv vagy személy, a tanú vagy a szakértő részére az eljárási cselekmény elvégzésére határidőt tűzött ki, amely eredménytelenül eltelt, és a bíróság a mulasztóval szemben nem alkalmazta a törvény által lehetővé tett intézkedéseket.

A büntetőeljárás bírósági és ügyészi szakaszában érvényesülő új jogintézmény szabályozása, a kifogás elintézésének módja hasonló a polgári eljárás szabályaihoz. Lényeges eltérést jelent azonban, hogy büntetőügyekben nem nyújtható be kifogás azzal az indokkal, hogy a bíróság elmulasztotta a perek ésszerű időn belül történő befejezésére irányuló kötelezettségét.

²⁶ 1998. évi XIX. törvény 262/A. § (1) bekezdése szerint

Az ésszerű idő fogalmát a Be. – a polgári eljárást szabályozó törvénnyel szemben nem használja, ugyanakkor a törvényben számos konkrét eljárási határidő található, melyek elmulasztása esetén a kifogás a polgári ügyekhez hasonlóan benyújtható.²⁷

A büntető eljárás sajátosságaiból adódó eltérés továbbá, hogy „(1) Az ügyben eljáró bíróság a kifogást – a (2) bekezdés esetét kivéve – nyolc napon belül közvetlenül felterjeszti a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bírósághoz. A felterjesztésben számot ad arról, hogy a hiányolt eljárási cselekmény elvégzése vagy határozat meghozatala – megítélése szerint – milyen okból nem volt lehetséges.

(2) Ha az ügyben eljáró bíróság a kifogást alaposnak tartja, a kifogásnak a bírósághoz való érkezését követő harminc napon belül meghozza, illetőleg elrendeli a kifogásban sérelmezett helyzet megszüntetése érdekében szükséges intézkedést. A bíróság a kifogás elintézéséről a kifogás előterjesztőjét értesíti.”

A kifogást, ha helyi bíróság mulasztásával szemben benyújtott kifogásról van szó, akkor a megyei bíróság három hivatásos bíróból álló tanácsa, a megyei bíróság mulasztásával szemben benyújtott kifogást az ítéltábla, az ítéltábla mulasztásával szembeni kifogást a Legfelsőbb Bíróság, a Legfelsőbb Bíróság mulasztásával szembeni kifogást a Legfelsőbb Bíróság másik tanácsa bírálja el, az iratok felterjesztésétől számított tizenöt napon belül.²⁸

A kifogás megjelenése kapcsán módosult a 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet a bírósági ügyvitel szabályairól is (röviden BÜSZ), mivel az ügycsoportoknál külön címként jelent meg a „felterjesztett kifogás az eljárás elhúzódsá miatt”²⁹

10.3.2. A soron kívüli eljárás

A soron kívüli eljárás már ez idáig is létező része a bírósági gyakorlatnak, azonban ez elsődlegesen igazgatási jellegű intézkedése a bíróság elnökének, amely a BÜSZ 33. § (1) bekezdése alapján

- a) jogszabály rendelkezésén,
- b) az OIT határozatán,
- c) a bíróság elnökének a rendelkezésén nyugszik.³⁰

²⁷ 2006. évi XIX. törvény indoklása 2. §

²⁸ 1998. évi XIX. törvény 262/B. § (3) bekezdése szerint

²⁹ 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet 29. §

³⁰ 33/B. § (1) A bíróság elnöke – külön kérelem nélkül – hivatalból az ügy soron kívüli intézését rendelheti el, különösen akkor, ha

a) ahhoz kiemelkedően fontos társadalmi, igazságügyi, illetve közérdek fűződik;

A bírósági ügyviteli szabályok lehetővé tették, részben egyedi konkrét ügyekben a bíróság elnökének soronkívüliség elrendelését éppúgy, mint bizonyos ügycsoportok egységes soron kívüli kezelését. Így nem vitásan töretlenül és – ismeretem szerint az egész országban egységesen megfogalmazott követelmény, hogy a foglyos ügyek minden esetben soron kívül kitűzendők. Az utóbbi időben megszorodott ilyen jellegű ügyek miatt a soronkívüliség kiterjesztésére került a szabadlábon lévő, de nem magyar állampolgárok által elkövetett ügyekre is.³¹ Ez a megállapítás nem vitatható, hiszen a Be. 136. § (1) bekezdése alapján „*ha a terhelt előzetes letartóztatásban van, az eljárást soron kívül kell lefolytatni.*”

Amennyiben az eljárás soron kívüliségét az elnök elrendeli, akkor „*az intézkedés az ügy iratborítékának külső oldalára írt feljegyzéssel is megtehető.*”

A BÜSZ 33/A. § (1) bekezdése³² szerint „*A soronkívüliség az ügynek a rendes ügymenetből történő kivételét jelenti. A soron kívül intézendő ügyben – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – minden intézkedést haladéktalanul kell megtenni.*”

Ezzel szemben a kifogásnál az ügy nem kerül ki a rendes ügymenetből, csak a kifogást érintő résziratok kerülnek felterjesztésre, amelyek így nem növelik a pertartamot.

b) az ügy tárgya az állampolgárok széles körét érintő kérdés;

c) a gyermekek jogait, illetve kiskorú ügyfél fontos érdekét érinti az ügy (pl. gyermek jogállása, gyermek elhelyezése, gyermekkel való kapcsolattartás, apaság megállapítása).

(2) A bíróság elnöke a Be. 64/A. §-ának b) pontjában meghatározott feltételek fennállása esetén külön kérelem nélkül hivatalból elrendeli az ügy soron kívüli intézését.

(3) A bíróság elnöke az ügyfél által előterjesztett soronkívüliség elrendelése iránti kérelem elbírálása során különösen az alábbiak figyelembevételével határoz:

a) kérelmező személyi körülményei;

b) az ügy tárgya és jellege;

c) bíróság működésében felmerült objektív ok.

A jelen jogszabályhelyet, a BÜSZ 33/B. §-át a 41/2004. (XII. 21.) IM rendelet 4. §-a iktatta a szövegbe, e módosító rendelet 9. §-ának (1) bekezdése alapján rendelkezéseit a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell.

³¹ Bodor T.: A bírói pártatlanság követelménye és az eljárás ésszerű időtartama. In: Vázlatok és szemelvények a büntető eljárásjog tanulmányozásához. (szerk: Tóth M.), Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 70-71. o.

³² A 33/A. §-t a 41/2004. (XII. 21.) IM rendelet 4. §-a iktatta a szövegbe, e módosító rendelet 9. §-ának (1) bekezdése alapján rendelkezéseit a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell.

Az elnök által elrendelt soron kívüli ügyintézés teljesítését az elnök legalább háromhavonta ellenőrzi, és mulasztás esetén megteszi a szükséges intézkedést (pl. határidő tűzésével a következő szükséges intézkedés megtételére felhívás, figyelmeztetés, fegyelmi felelősségre vonás; BÜSZ 33/A. § (3) bekezdés).

Könnyen belátható azonban, hogy minél nagyobb számban érkeznek a bíróságra soron kívüli ügyintézészt igénylő ügyek, annál nagyobb mértékben tolódik ki az első tárgyalási hatánap ezekben az ügyekben, illetve ez automatikusan vonja maga után azt is, hogy az ilyen ügyintézészt nem igénylő ügyek egyre később kerülnek kitűzésre.

Ahogy a korábbi fejezetekben is utaltam rá, azért is fontos a kifogás intézménye, mert az EEJB előtt a marasztalás nem kerülhető el azzal, hogy nyomasztó a bíróságon a munkateher, alacsony a bírói létszám a folyamatban lévő ügyek számához viszonyítva, azok hatékony letárgyalásához.

Véleményem szerint a magyar igazságszolgáltatásban az eseti nyomozati, bírói hibáktól eltekintve az eljárások sokszor kifogásolt elhúzódása e feltételek hiányára vezethetők vissza.³³

10.3.3. Egyéb technikai segítség

A bírósági munka nagy részét adminisztratív, azaz ún. kurrenciális teher nehezíti, hiszen a bírák utasításokkal „Lássa Iroda (LI)” „Lássa Kiadó (Lk.)” jelzésekkel látják el az ügyiratot.

A bíróságokon az ott dolgozó bírák, ügyintézők, jegyzők munkáját nagymértékben megkönnyítik – és ezáltal egyszerűsítik az eljárást – az általuk használt nyomtatványok.

Ezek közül a leggyakoribbak: idézések, értesítések, megkeresések, elhalasztott tárgyalások jegyzőkönyve stb.

Még a Miskolci Városi bíróságon fogalmazó koromban készítettem egy olyan kitűző végzést (amelyet mind a mai napig használnak), amely nagymértékben segítette a jegyzők munkáját. Ez a kitűző végzés amellelt, hogy az eljárás minden egyes alanyára figyelemmel van, minden eljárási formulára is tekintettel van. (8. melléklet)

A technikai felszereltséget az Európa Tanács már korábban ismertetett R (94) 12. Ajánlása is fontosnak tartja, így: *„megfelelő segédszemélyzetet és felszerelést különösen irodagépeket és informatikai eszközöket kell*

³³ Bodor T.: i. m. 70. o.

biztosítani a bírák számára annak érdekében, hogy a bírák hatékonyan és indokolatlan késedelem nélkül dolgozhassanak.”³⁴

Összegzés

Ebben a fejezetben főként saját 3 év fogalmazói és 7 évnyi bírói tapasztalatom, illetőleg a Miskolci Városi Bíróságon végzett kutatómunka alapján foglaltam össze azokat az okokat, amelyek az ügyek elhúzódsához vezettek.

Az ügyek elhúzódsának okait olyan szempontok szerint csoportosítottam, amelyek a bírósági statisztikában is gyakran visszaköszönnék (a vádlott meg nem jelenése, tanúk meg nem jelenése, megkeresések nem teljesítése stb.).

Az elhúzódsai okok alapján az összegeezhető, hogy az okok között szerepelnek olyanok, amelyek a bíróságoknak nem felróhatóak (pl. vádlott meg nem jelenése), míg vannak olyan okok, amelyeket kifejezetten a bíróság működésében felmerült hiba eredményez (pl. idézés szabályszerűtlensége, eljárási határidők be nem tartása, megkeresések nem időbeli teljesítése).

Nyilván találunk az elhúzódsai okok között olyanokat is, amely ha nem is a bíróságokat, de a hivatali apparátust terhelik, így például a szakértő ok nélküli késedelve, a rendőrségi megkeresések nem teljesítése, a BV Intézetnek felróható hiba (pl. az előállítások nem teljesítése).

Talán meglepő állítás, de véleményem szerint az ügyek gyorsítását a jogalkotónak nem csupán az egyes gyorsított büntetőeljárások ösztönzésével kellett volna serkenteniük, hanem azon háttérjogszabályoknak is jelentősen kellett volna változniuk, mint pl. a 9/2002. évi (IV 9.) IM rendelet a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról, vagy a 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet a bírósági ügyvitel szabályairól.

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács Elnökének Tájékoztatója szerint³⁵ „a bírósági szervezet mindenkori feladata, hogy a bíróságokhoz érkező ügyeket a törvény által meghatározott eljárási rendben és ésszerű határidőn belül elintézzé”

A bíróságok munkaterhét tehát elsősorban az szabja meg, hogy a törvényhozás a bírói útra tartozó ügyek körét és az eljárás szabályait az időszerűség követelményének mint alapvető célnak megfelelően alakítja-e ki. A jogállamiság elengedhetetlen követelménye, hogy a jogalanyok alapvető jogait

³⁴ Tóth M.: Vázlatok és szemelvények... i. m. 97. o.

³⁵ Országos Igazságszolgáltatási Tanács Elnökének Tájékoztatója, 1999. január 1-december 31. Bírósági Közlöny melléklete, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 5. o.

érintő jogvitákban a bíróság döntsön. A bíróság feladata tehát jogviták eldöntése, ezért a bírói útra kerülő ügyek körének megvonása során arra kell törekedni, hogy a bíróságokat ne terheljék olyan feladatok, amelyek tartalmilag nem igényelnek bírói döntést (például statisztikai lapok kitöltése, illetve ellenőrzése).

A gyökeres társadalmi változások korszaka természetesen nem kedvez az igazságszolgáltatás hatékonyságának. „A bírósági szervezet bizonyos vonatkozásban nem képes azonnal és rugalmasan reagálni a társadalmi változásokra. Itt természetesen nem elsősorban az alkalmazandó anyagi jogra – bár a folyamatos és nem mindig ésszerű jogszabály-módosítások hatása sem elhanyagolható –, hanem a bíróságok hatáskörét és eljárását meghatározó jogra kell gondolni. A bírói kar létszámának, összetételének alakítása ugyanis nem pillanatnyi döntési kérdés, hanem – a bírói állások létesítésének és betöltésének módjára és feltételeire figyelemmel – tudatos tervezést igénylő és évekre elhúzódó folyamat eredménye. Az esetek döntő részében nincs lehetőség arra, hogy új bírói állások megfelelő képzettséggel rendelkező, de más jogterületen dolgozó jogászokkal legyenek betöltve.”

Emellett figyelemmel kell lennünk arra is, hogy a bíró beosztása a bírói elmozdíthatatlanság elvéből következően – meghatározott szolgálati helyre szól és csak a törvényben meghatározott esetekben változtatható meg: „A bírói kar szükségképpen helyhez kötött.”³⁶

Mindezekre tekintettel, így megérthető az a jelenség, amikor az egyes bíróságoknál jelentkező esetenként kampányszerű ügyérkezés, az ügyérkezési arányok jelentős változása a bírói létszámot illetően igen nehezen kezelhető.

Anita Nagy

Accelerator commissions in the judicial section of the criminal procedure

Summary

Countless questions and criticisms were raised up with the effectiveness of the criminal jurisdiction in the last decades. Its fundamental reason was that the jurisdiction did not keep step with the elevation of the number of the crimes. The jurisdiction apparatus turned into overburdened and the criminal procedures were dragged out.

³⁶ Országos Igazságszolgáltatási Tanács Elnökének Tájékoztatója. i. m. 6. o

In order to the jurisdiction can more seriously explore the more complicated crimes with proper elaboration, in case of easier statements of facts and in such affairs, which can be decided simply; it is needed such efficient and fast procedure institutions, which ones give opportunity to the perpetrators for the highlighting of proceeding in the phase of early stages. Thus it is possible to focus the resources on complicated cases, which by the jurisdiction may turn into more efficient one.

I have been looking for the reasons that led to the cases dragging on since 1997, so I was especially interested in what kind of provisions accelerating procedure there are in the criminal procedure.

I reviewed in what kind of form these law institutions appeared in the Hungarian legal regulation:

Absence of the accused

Absence of the witness

Absence of the expert

Absence of the public prosecutor

Absence of the public defender

Consequences of non-compliance with summons

Fail to appear in spite being duly summoned

Objection to procedural irregularities

Prejudice

The study applies the usual research techniques on the area of the punisher procedural law. I regarded scientific statement in the examined topic the Hungarian cultivated of the punisher procedural law and the most important foreigner's representatives basis. Since the topic is a complex character one, thus quasi I have worked with different methods.